

Experimentum: Nagy Pál és tanítványai

Szeretettel köszöntöm Önöket az *Experimentum: Nagy Pál és tanítványai* című csoportos kiállítás megnyitóján.

A tárlat elsősorban arra keresi a választ, hogy a marosvásárhelyi művészeti középiskola tanáráként Nagy Pál festőművész, grafikus milyen hatással volt az erdélyi magyar képzőművészet 1980-as és '90-es évekbeli kísérletező területére, azaz egykori diákjai hogyan építették be saját munkásságukba a nagy formátumú pedagógus tanításainak hatását. Ugyanakkor a kiállítás jelentősége abban is áll, hogy Magyarországon most először mutatja be Nagy Pál életművét, autonóm művészeti és pedagógiai munkásságának egyaránt emléket állítva, emellett hatásos és tanulságos képet vázol fel az erdélyi magyar képzőművészetben jelentkező kísérletező tendenciákról a '80-as évektől napjainkig.

Az 1949-ben alapított marosvásárhelyi Zene- és Képzőművészeti Líceumnak a 20. század második felében vezető szerepe volt a középiskolai szintű művészképzés területén, tekintve a kolozsvári és bukaresti képzőművészeti egyetemre bejutó és később elismert művésszé vált diákok magas számát. Itt tanított az 1952–1976 közötti években Nagy Pál, Erdély legjelentősebb magyar nyelvű művészeti oktatója, aki több generáció számára teremtette meg „azt az elméleti, szemléletbeli alapot, amelynek középpontjában az eredetiségre való törekvés és a technikai-kémiai kísérletezés állt”. A diákok tőle ismerhették meg többek között a kollázs, a montázs, a frottázs, a röntgenfilmbe karcolt hidegtű (filmkarc) eljárását, különféle képátviteli és nyomtatási módszereket, a „kézzel rajzolt” számítógépes grafika formanyelvét.

Saját művészetét a folyamatos kísérletezés és kételkedés jellemezte, „a hatvanas évek végére egy sajátos, a figuratív, a realista, az absztrakt, a szürrealizmus és a kinetizmus, valamint a pop-art eredményeit elegyítő, a kortárs plakátok nyelvét is idéző festészetet alakított ki.” Festményeit, legjellegzetesebb grafikai sorozatát, a *Buja formákat*, a „műtermi melléktermékeként” kezelt vizuális kísérleteit és az *El nem küldött képlevelek* mail art sorozatát is megmutatta diákjainak, akik utóbb saját művészetükbe építették be szeretett tanáruk kísérletező, intermediális és interdiszciplináris magatartását. Ezáltal egykori tanítványai az 1980-as évek elejétől kezdődően a romániai posztmodern művészeti szcéna fő alakjaivá váltak, akik arra törekedtek, hogy üzenetüket és technikájukat tekintve újszerű, autonóm műveket hozzanak létre, sokszor a diktatúrával való szembenállás jegyében.

A tárlat első terme egy ütős válogatást kínál Nagy Pál művészeti munkásságából. Értőn és látványosan csoportosított festményei és grafikái egy-egy jelentős korszakot jelölnek az életműben, vizuális kísérletezései pedig a tanítási módszereit is megidéznek. A második teremben olyan festmények, grafikák és a fotó új felhasználási lehetőségeit vizsgáló, különböző műfajokat ötvöző munkák vannak főszerepben, amelyek megidéznek Nagy Pál művészeti útmutatásainak hatásait. A harmadik terem kiemelten mutatja be a nyolcvanas, kilencvenes évek kísérletező szellemiségét tükröző installációkat, valamint az akcióművészeti törekvések és happeningek fotódokumentációit.

Az 1979-ben, alig ötven éves korában bekövetkezett tragikus halála miatt Nagy Pál már nem élhette meg, ahogyan egykori diákjai az egyetem elvégzése után Marosvásárhelyre hazatérve megalapították a MAMŰ alkotói közösséget, amelynek tevékenységét az alternatív kifejezőmódokat használó akciók és a hagyományos művészeti műfajok megújítására való törekvés jellemezte. Azt sem láthatta, ahogy más, Nagyváradon letelepedett diákjai oszlopos tagjai lettek az ottani, neoavantgárd szellemiségű 35-ös Műhelynek, vagy néhány egykori tanítványa Bukarestben alakított ki új, különböző műfajokat ötvöző egyéni hangú nyelvezetet. Sokan a volt tanítványai közül már a nyolcvanas években emigráltak, Magyarországon, Németországban, Kanadában, Izraelben érettek be művészetük. Viszont mindannyiukban közös volt, hogy vallomásaik szerint „művészetük kísérleti szemléletmódját már az 1970-es években Nagy Pál középiskolai tanításai, majd későbbi szakmai támogatása és barátsága alapozta meg.”

E tanítás előtt való főhajtásként állít ki most az a 27 egykori tanítvány, akiket elsősorban „az experimentális gondolkodásba mint értékrendbe vetett hit” köt össze, akik az esetleges egymás mellett alkotásokon (például a MAMŰ csoport tagjai esetében) kívül nem rendelkeztek egységes stílussal vagy programmal. Az 1950–1960 között született több nemzedéknyi képzőművész munkái így nagyon változatos, eklektikus tárlatot eredményeztek, amelyben számos kísérleti műfajú alkotás vonul fel egymás mellett. Objektek, installációk, rajzok, mail art munkák, táj- és akcióművészeti műfajok, kombinált technikájú festmények, valamint a fotózás mint számtalan új felhasználási és kifejezési lehetőséggel bíró médium eredményei vonulnak fel ezen a látványos és igényesen rendezett tárlaton.

Szándékosan nem említettem egyetlen kiállítóművészt sem, némiképp arra „kényszerítve” Önöket, hogy a tárlatot alaposan megszemlélve fedezzék fel az alkotókat és a munkák közötti

összefüggéseket, amelyhez nagy segítséget nyújthatnak a kiállítás katalógusában szereplő életrajzok és a kiváló teremszövegek is.

Az Erdélyi Művészeti Központ vezetőjeként és erdélyi művészettörténészként nagy örömmel tapasztalom azt a fellendülő érdeklődést a Múcsarnok részéről, amelyet régiónk művészete felé mutat, hiszen nemrég nyílt meg a szárhegyi művésztelep 50 éves történetét bemutató tárlat is. Hálásan köszönöm a Múcsarnok vezetőségének a kiállítás megnyitására vonatkozó megtisztelő felkérést, és örülök, hogy két Nagy Pál festmény kölcsönzésével és némi adminisztratív segítséggel magam is hozzájárulhattam a kiállítás előkészítéséhez. Bízom benne, hogy a további együttműködési terveink megvalósulásaként ősszel nálunk, Sepsiszentgyörgyön mutathatjuk be ezt az anyagot, sőt, annak kibővített változatát.

Elismerés illeti mindazokat, akik a tárlat előkészítésén dolgoztak. Külön is szeretnék gratulálni Ujvárossy László képzőművésznek, aki a témát javasolta, és összegyűjtötte a kiállított műveket, valamint Garami Gréta kurátornak, aki arányosan és jó érzékkel rendezte el ezt a nagy és változatos anyagot, továbbá egy igazán látványos és informatív katalógust szerkesztett. Külön kiemelném Vécsi Nagy Zoltán művészettörténészt, az Erdélyi Művészeti Központ előző vezetőjét, aki a katalógusban összefoglalta az édesapja művészetpedagógiai tevékenységét, és aki most biztosan nagyon büszke arra, hogy Nagy Pálra ebben a formában emlékezünk meg itt Budapesten.

Köszönöm a jelenlévőknek, hogy megtiszteltek a figyelmükkel, és bízom benne, hogy értő befogadói lesznek ennek a fontos tárlatnak!

Bordás Beáta

művészettörténész

az Erdélyi Művészeti Központ igazgatója